

Vaqif YUSİFLİ,
filologiya elmləri doktoru

Fəridə Hacıyeva otuz ildən artıqdı bizim müasir poeziyamızda bir fərd olaraq seçilməyə can atır və son illərdəki yaradıcılığı ilə tanışlıqdan sonra qəti deyə bilərik ki, bu xanım yazar artıq öz fərdi dəst-xəttiylə seçilir. Onun təkcə Azərbaycanda deyil, artıq onun hüduqlarından kənarda da tanındığını etiraf edirik. Bu yaxınlarda Türkiyədə (Əskişəhərdə) Fəridə xanımın "Bir menekşe masalı" şeirlər kitabı çapdan çıxıb və ar-

ki, gözəlliklər məskəni, Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa hələ də əsarətdə inləsin. Kim istər ki, biz öz Vətənimizdən Vətənimizin gözəl bir guşəsinə həsrətlə boylanaq? İnsan dözümlünün də müəyyən həddi var və bu həddi keçəndə dərd, qəm gir-dabına düşürsən:

**Həsrat qaldım havana,
Sevgi dolu yuvana,
Çən çiskinlə dumana,
Dərdlərimlə qoşam hey.
Şuşam mənim, Şuşam hey...**

Deyirlər ki və doğrudan da şübhə yox ki, qadın qəlbi ən zərif bir çiçək-dir və bu çiçək gərək solmasın, so-luxmasın, yad nəfəs o çiçəyə toxun-masın. Təbii ki, bu zəriflik, bu incəlik onların şeirlərində də öz ifadəsi-ni tapacaq. Professor Kamil Vəli Nərimanoğlu yazır: "Anna Axmato-

mövzulara üz tutuldu. O mövzular-dan biri də dini dəyərlərin qiymət-ləndirilməsi, Tanrıya müraciətlər ol-du. Beləliklə, Allah müqəddəs bir obraz kimi yenidən bədii ədəbiyya-ta qayıtdı. Bu qayıdış yetmiş illik ateizm dövrünün süqutunu da sona çatdırdı. Mən F.Hacıyevanın şeirlə-rinə həsr etdiyim bir məqaləmdə yazmışdım ki, onun şeirlərində də Tanrıya sığınmaq arzusu, Tanrıya hədsiz məhəbbətlər izhar olunur. Bu, otuz ildən artıq şeir aləmində öz sözünü deyən bir şairin mənəvi dünyasının çırpıntılarıdır. O öz şeir-lərində xalqdan gələn sufi düşüncə-sini də ifadə edir. Təsədüfi deyil ki, Fəridə xanımın bir silsilə şeirləri Mövlanaya sevgilər ruhunda qələ-mə alınıb. "Hu Meydan Hu" şeirlər kitabına yazdığı ön sözdə Fəridə xanım deyir ki: "Hz.Mövlana elə bir varlıq, elə bir parlaq günəşdir ki,

rində də Mövlana ruhunun zərrələri öz əksini tapajaq:

**Ruhumun, varımın əzəli, бүтү,
Canıma can verən ürəyim mənim.
Dünyam nur içində tamam, бүsbүтүн,
Yolun öz yolumdur gərəyim mənim.
Nurunun izinə düşüb gedirəm,
Gözümdə yerlə göy bir havadadır.
Günəş aya həsrət, görüşə bilmir,
Əzəldən öyləcə qovhaqovdadır.
Quluna, əfəndim, qulunam Mövlam!
Yolunda bir zərrə tanecigim mən.
Tərki dünyadayam, səni gəzirəm,
O parlaq üzünü görəyəm mən.**

Fəridə xanımın mənəvi saflıq təbliğ edən Mövlana ruhlu şeirləri haqqında mətbuatda maraqlı fikirlər söylənmişdir. Türkiyədə yaşayan həmyerlimiz, ədəbiyyatşünas Ta-milla Abbasxanlı-Əliyeva yazır: "Fə-ridə Hacıyeva Mövlana sevdalısı şairlərimizdəndir. Bəlkə Azərbay-

FƏRİDƏ HACIYEVANIN VƏTƏN VƏ MÖVLANA SEVGİSİ

tiq türk oxucuları da bir azərbay-canlı xanımın şeir aləmi ilə tanış-lıq əldə edə bildilər. Kitaba yazı-lan annotasiyada oxuyuruq: "Fə-ridə Hacıyeva Azərbaycanın ta-nınmış qadın şairidir. O, "Bir Me-nekşe Masalı" kitabında Azərbay-canın, onun böyük Qarabağ dər-dini, özgürlüyünü qazandıqdan sonra bir gözü ağlayan, bir gözü gülən vətənin çeşidli problemləri-ni ələ almışdır".

Qeyd edək ki, bu kitab təkcə Fə-ridə xanımın Vətən sevgisiylə, Qa-rabağ yağısıyla əks olunan şeirlə-rini deyil, həm də bu şairənin yara-dıcılığı haqqında Azərbaycan və qardaş türk müəlliflərinin ürək söz-lərini də əhatə edir. Amma öncə şeirlər haqqında.

Fəridə Hacıyeva Bakıda doğulsa da, əslən Qubadlıdandır. Qubadlı Azərbaycanın son dərəcə gözəl, tə-biət mənzərələri göz oxşayan, dağ-ları, çayları, meşələri, bulaqları, quşqonmaz qayaları ilə məşhurdur və indi müvəqqəti olsa da, işğal al-tındadır və Fəridə xanım da öz ata-baba yurdunu həsrətlə yad edir.

**Ehey,
Qərib məzarların
soyuq daşları!
Ağrılarım
Sizdən uzaq.
Fəryadımın
Qolu bağlı.
Həsratimin
Sonu yoxdur.
Qurumuşdur
Göz yaşlarım.**

Fəridə xanımın Qarabağ həsrəti ayrı-ayrı konkret obrazlarda təcəs-sümünü tapır. "Xocalım", "Şuşam hey", "Elim hey" şeirləri böyük nis-gilin, yağıının ifadəsidir. Kim istər

va, Mariya Svetayeva, Mirvari xa-nım Dilbazi, Nigar xanım Rəfibəyli, Mədinə xanım Gülgün qadın incəli-yinin, xanım zərifliyinin söz ifadəsi olaraq tariximizə daxil olmuşdur. Mətbuatdan izlədiyim və şeirlərini böyük bir şövqlə oxuduğum Fəridə xanım Hacıyevanın şeirləri, qadın kimi düşünüb, qadın kimi yazmanın örnəyi kimi ədəbiyyatımıza gəlmiş-dir. Fəridə xanımın çeşidli konular-da, çeşidli formalı şeirləri dünyaya qadın baxışının şeirsəl ifadəsi kimi dəyərlidir". Biz onun şeirlərində məhz Azərbaycan qadınına, Azər-baycan anasına xas olan xüsusi-yətlərin, milli dəyərlərin ifadəsini görürük. Bugünkü şair xanımlarımız nə düşünür-bax, Fəridə xanımın şeirlərində də bunu axtarıb tapırıq. Təkcə zəriflik, incəlik deyil, həm də bir üsyan, bir hayqırtı da eşidirik onun şeirlərində.

**İstərsəniz atın məni,
Bir dənizə.
Boğulmaram-**

deyən bir şairə haqsızlığa, məm-ləkətinin bu durumuna biganə qala bilməz. Vətən isə həm də öz məlum sərhədlərindən də geniş və intəha-sızdır. Onun Türkiyəyə, İstanbula, Mərmərə dənizinə aid yazdığı şeir-lər də bunun əyani sübutudur.

Şairin Tanrı ilə mənəvi, ruhi bağ-lılığı şeirimizdə zaman-zaman səslənməkdədir. Klassik poeziyadan gələn bu ənənə müasir şeirimizdə də davam etməkdədir.

Müstəqillik təkcə ölkəmizin icti-mai, siyasi həyatında, quruculuq fəaliyyətində deyil, həm də mənə-viyyat aləmində, ədəbiyyat və incə-sənətdə də bir sıra yeni meyl və tendensiyaların yaranmasına səbəb oldu. Bir vaxtlar qadağan olunan

onun yaydığı qızılı tellər min-min könüllərə sevgi adlı gözəllik bəxş edir. Onun əsərlərinin sehri insan-ların həyat məktəbinə çevrilir. Hər birini düz yolun yolçusu olmağa kö-mək edir... Hz. Mövlananın əsərlə-rində, əsasən də "Məsnəvi-Şərif"də insan tərbiyəsinin, əxlaqın, könül paklığının ucalığından söz açılır. İnsan qəlbinin incəliyi o qədər özəl-liklə təhlil olunur ki, bu məktəbi öy-rənənləri sevgiyə bəhrələndirir. Hz. Mövlananın əsərlərinin böyüklüyü ondadır ki, onun tilsiminə düşən kəs, Tanrıya ucalan gözəlliklərdən, alilikdən əl çəkə bilməz. Məhz bu hünərinə görə Hz. Mövlana Böyük Türk İslam sufisi, mənə ərlərinin öndəri, aşıqlərin sərvəti və könüllər sultanı adlandırılmışdır".

Əlbəttə, Mövlana Ruminin eşq fəlsəfəsinə vəqif olmaq, bu fəlsəfə-nin mahiyyətinə dürüstlüklə bələd olmaq o qədər də asan deyil. Bura-da ən əsası Mövlana dünyasına sevgi başlıca rol oynayır. Əgər bu sevgi varsa, o zaman sənin şeirlə-

canda Mövlanaya onun qədər çox şeir yazan şair yoxdur. Fəridə xa-nım hər il Aralıq ayında Mövlananın vətəni Konyada böyük mütəfəkkirin şərəfinə düzənlənən Şebu-Aruz tö-rənlərinə qatılmaqdadır. Eyni za-manda Mövlana ilə ilgili simpo-ziumlarda da konuşma yapmışdır. Şeir yaradıcılığında Mövlananın fi-kirlərinə, ona olan sevgisinə geniş yer ayırmışdır:

**Ayağım üzülür yerdən,
Yolumu göydən salacam.
"Məsnəvi"dən qidalanıb
Tanrıma yaxın olacam".**

Tanınmış ədəbiyyatşünas Maari-fə Hacıyeva yazır: "Fəridə xanımın XIII əsr Türk dünyasının böyük mü-təsəvvifi, Tanrı aşıqı və insan dostu olan Həzrət Mevlana Cəlaləddin Rumiyə olan mənəvi borcunu ifadə edən bir çox şeirləri onun "Hu, Mev-lam, Hu" kitabında toplanmışdır. "Hu" ərəbcə "O" mənasını ifadə edən Allahın ismidir. Arif sufilər, su-fi böyükləri, "Allah" kəlməsini ululuq mərtəbəsində "Hu" şəklində ifadə etmişlər. Sufi dərvişlər zikr əsnasın-da Allahı "Ya hu" şəklində də zikr edərler. Azərbaycan dilində bu ifa-də "Ya Allah", "Ey Allah" şəklində söylənilir. Fəridə xanımın poetik süzgəcindən süzülərək şeirə keçən "Hu" kəlməsi dərin poetik bir ifadə dərsi, gözəl bir ahəng və intonasiya ilə şeirlərində səslənir: "Dağ başın-da zikr edən mən, Nəyə dönüb "Hu" deyəcəm. Xoş səs könlümə düş-çək, ilahidi bu...deyəcəm".

"Çağrı" dərgisinin sahibi Feyzi Halıcı və həmin dərginin yönə-tməni Fatma Bahar yazırlar ki, Fə-ridə Hacıyeva öz şeirlərində hər zaman Möalana sevgisindən söz açır". Əlbəttə türk dünyasının bu böyük mütəfəkkirindən təsirlən-mək onun ruhi aləmindən gəlir. Qoy bu ruh həmişə yaşasın!